

// RECENSIONS

DOMINIQUE DE COURCELLES, *Viatge per la història i la literatura de les terres catalanes*, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2017, 621 p. ISBN 978-84-617-7986-4

Recentment s'ha publicat, per part de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, un volum miscel·lani, a la col·lecció «Symposia Philologica», obra de la professora Dominique de Courcelles, actual directora de recerca al Centre National de la Recherche Scientifique, directora del Collège International de Philosophie de París i membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans, a més de membre del comité científic de l'IVITRA, de la Universitat d'Alacant.

El volum, estructurat en quatre grans blocs, significa, en definitiva, un recull de bona part de la producció d'aquesta investigadora dedicada a la llengua i la cultura catalanes i, més específicament, a alguns temes de literatura medieval, tot i que, de tant en tant, ha fet alguna aproximació a altres èpoques, com veurem.

Els quatre grans apartats es divideixen, al seu torn, en diferents capítols que reproduïxen articles ja publicats anteriorment —molts, en francès— que ara, per primera vegada, es publiquen junts i en la nostra llengua —gràcies a l'esforç de l'ISIC-IVITRA—, posant-se, així, encara més a l'abast dels investigadors i dels lectors nostres, cosa que, per si sola, ja és tot un mèrit que cal destacar en aquest llibre.

Pel que fa al primer bloc, porta per títol *Catalunya, València, les Illes Balears: societat, cultura, política* i conté tres subapartats. El primer porta per títol *Societat i cultura* i hi podem trobar cinc treballs dels quals destaquen «*Lo llibre de les dones* de Francesc Eiximenis: la dona i la pau a Catalunya al segle XIV», «Llengua i poder a Catalunya en els segles XV i XVI», «Recerques sobre els llibres i les dones a Catalunya en els segles XV i XVI. Figures de lectores» i «Principi femení i pensament filosòfic en l'obra de Bernat Metge». Una sèrie de

treballs, doncs, que, com es pot veure clarament, s'ocupen en especial de l'univers femení en l'àmbit de la cultura, els intel·lectuals catalans i l'època medieval o dels inicis de la modernitat a les terres catalanes. El segon subapartat, *Espai i política*, conté quatre textos, entre els quals mereixen ser destacats «Les cartes d'Estefania de Requesens (1533-1540): entre Catalunya i Castella, l'afirmació d'un llinatge en l'època de Carles V» i «Lectura de l'espai i la imaginació política: El llibre intítulat *Jardí de Maria plantat en el Principat de Catalunya*, compost per fra Narcís Camós el 1657», on l'autora torna a dedicar els seus esforços a la recerca de temes relacionats amb la cultura i el paper de la dona i, en aquest cas, durant l'època moderna i, més concretament, durant els segles XVI i XVII. El tercer subgrup, que porta per títol *Guerres*, conté tres treballs més, amb els següents títols i és, clarament, heterogeni: «La profecia rimada de la Casa d'Antequera a finals del segle XV: *El Lucidari*», «La imatge de l'estranger en el llibre de memòries de Jeroni Cros, cirurgià de Perpinyà» i «Sota el sol de Mallorca. La Guerra Civil a Mallorca: Georges Bernanos, Blai Bonet i Agustí Villaronga, Miquel Barceló». Tot i el fil conductor dels enfrontaments bèl·lics que uneixen els treballs, és, com ja hem dit, el capítol més dispers, cronològicament i temàticament.

El segon dels blocs, *Religió i literatura*, compta amb dos grups de treballs. El primer, sota el títol de *Goigs*, mostra els interessos de Dominique de Courcelles per aquest gènere popular que tanta difusió té a les terres on es parla català. Conté sis treballs i, a més d'un de generalista, «Els goigs en l'espai de Catalunya», que aprofita per emmarcar la temàtica, en té un dedicat a la Catalunya Nord («Festes religioses, comportaments religiosos i festius al Rosselló de finals de l'edat mitjana en el segle XVIII. Estudi sobre diversos nivells de cultura popular») i un altre que també ens sembla molt interessant: «Goigs del Roser i Goigs a Carles Tercer: el fracàs d'un art del poder», en què l'autora analitza les connivències entre poder religiós i poder polític, en relació amb el gènere gogístic, emprat en aquest cas com a propaganda política a favor de Carles III d'Àustria. D'altra banda, al segon subconjunt d'aquest capítol, *Literatura sagrada*, trobem tres treballs. El primer, «Presència de l'Índia a la península Ibèrica a través de traduccions i cites: el paper de la literatura en

llengua catalana», s'acosta a un tema molt poc treballat; metre que els altres dos, de temàtica bíblica, se situen en els àmbits català i mallorquí: «Ús de les bíblies a la Catalunya de finals de l'edat mitjana: l'ocultació de l'escriptura sagrada» i «Els Actes dels Apòstols en el teatre: pensament teològic i concepcions gramàtiques en una *Consueta mallorquina* del segle XVI».

El tercer capítol, *Estudis Lul·lians*, mostra la dedicació de la professora De Courcelles a la filosofia i el pensament de Ramon Llull. Conté, en total, un conjunt d'onze treballs que s'ocupen de temes molt diversos relacionats amb la figura del beat mallorquí: estudis sobre fragments i obres concretes de Llull, la relació del pensador mallorquí amb Pere de Joan Olivi, la bogeria en l'obra del filòsof de Mallorca o la Cavalleria, a més d'una aproximació als aspectes irònics de Llull en *Lo Desconhort* i d'altres aspectes que constitueixen, en definitiva, un material ben interessant per als estudiosos lul·lians que vulguen apropar-se a un autor tan polifacètic com el mallorquí medieval més universal.

El quart i darrer capítol, amb el títol de *València*, s'estructura en cinc subapartats i ve a demostrar la vinculació que podem detectar entre la investigadora francesa i les terres valencianes, a través d'alguns dels seus clàssics medievals més destacats. *Curial e Güelfa* és el primer capítol, que conté el treball «Filosofia, parènesi i poètica en *Curial e Güelfa*». El segon capítol, *Ausiàs March*, es troba constituït per un sol treball també: «De l'elaboració d'un "jo" poètic en la primera meitat del segle xv. Assaig de literatura comparada: Ausiàs March entre Carles d'Orleans i François Villon». Un tercer capítol es troba dedicat a Joan Roís de Corella: «La literatura, un fet artístic i espiritual a la València medieval: de la *Llegenda àuria* a la *Història de santa Magdalena* de Joan Roís de Corella». El quart, dedicat a l'obra de Martorell, inclou dos treballs: «Glòries cavalleresques a l'Europa mediterrània del segle xv: València al principi d'una Europa mediterrània» i «Donar a veure allò que ja no es pot veure: Tirant lo Blanch i la reconquesta de l'imperi cristià d'Orient, o la història sobre el mode del simulacre». Finalment, i tot seguint amb l'interés de Dominique de Courcelles en el món femení, hi trobem un capítol dedicat a l'abadessa de la Trinitat, que conté tres treballs: «Sor Isabel de Villena en el Renaixement valencià: escriure's a si mateix com a l'Altre», «Traduir i citar els evangelis a

València al final del segle xv: la *Vita Christi* de sor Isabel de Villena», i «Espiritualitat femenina i teologia trinitària: sor Isabel de Villena, València, finals del segle xv».

Comptat i debatut, el recorregut que ens ofereix la professora De Courcelles és, sens dubte, un *viatge* dens, assenyat i de fons. Amb treballs que reflexionen i aporten llum sobre temes de la nostra literatura del passat —especialment la medieval— i que, sense cap dubte, són textos de referència obligada de cara al major coneixement del nostre passat literari.

Com indica la mateixa autora al pròleg del volum, «el meu viatge a través de la història i la literatura de les terres catalanes m'ha permès viure tot un seguit d'experiències i de retrobaments inoblidables, literaris, filosòfics, artístics, poètics». El viatge intel·lectual de Dominique de Courcelles que podem entreveure en aquest llibre és, certament, apassionant. I hem d'agrair-li que ens haja permès acompanyar-la, en permetre'ns llegir-la.

JOAN VICENT FUERTES ZAPATA
Universitat d'Alacant
juanvifz@hotmail.com